

klavír
v irském
podání

4. 2. 2019, 19 hodin
Dům kultury města Ostravy

|| | | | | janáčkova
| | | | | filharmonie
| | | | | ostrava

OSTRAVA!!!

VÍTKOVICE **STEEL**

program:

Petr Iljič Čajkovskij

Roční doby op. 37a

40´

Leden – U krbu

Únor – Masopust

Březen – Píseň skřivánka

Duben – Sněžinka

Květen – Bílé noci

Červen – Barkarola

Červenec – Píseň žence

Srpen – Žně

Září – Hon

Říjen – Podzimní píseň

Listopad – Trojka

Prosinec – Vánoce

/přestávka/

Franz Schubert

Sonáta pro klavír a moll D 537

20´

Allegro ma non troppo

Allegro quasi andantino

Allegro vivace

Franz Schubert

Sonáta pro klavír A dur D 664

25´

Allegro moderato

Andante

Allegro

účinkuje:

Barry Douglas – klavír

Dílo málokterého světového skladatele bylo vnímáno tak ambivalentně jako hudba **Petra Iljiče Čajkovského** (1840–1893). Vytýkán mu byl nedostatek národního koloritu, salónní charakter, přílišná sentimentalita a dokonce i působnost (!), kterou jeho hudba měla na různorodé spektrum obyvatel. Na druhou stranu, málokterý skladatel je autorem tolika světoznámých melodií, které se nesmazatelně vepsaly do uší svou melodickou krásou, osobitou nostalgií a pověstnou ruskou citovostí. Narodil se na Urale v rodině bohatého ředitele báňských podniků, maminka byla dcerou francouzského emigranta. Na klavír se učil hrát od pěti let, kariéra a rodinné poměry jej nejprve přivedly na právnickou fakultu a poté k úřednickému povolání na ministerstvu spravedlnosti. Hudba však převládla a po studiích na hudební škole a posléze na nově zřízené konzervatoři se začal věnovat komponování. Ačkoli se oženil se svou „fanynkou“ Antoninou Ivanovnou, nebyl pro svou náklonnost ke stejnému pohlaví šťastný a manželství skončilo fiaskem. Čajkovskij odjel do zahraničí, často cestoval a měl i notnou dávku štěstí na bohatou mecenášku Naděždu Filaretovnu von Meck, která na jeho účet rozhodně neskrblila.

Přesto si jeho sexuální orientace vybrala až příliš krutou daň. Když se odhalilo, že skladatel navázal vztah se sy-

novcem jednoho z dvořanů, byl postaven před tribunál bez právní moci s volbou – buď stížnost ignorovat a nést následky nebo spáchat sebevraždu. Čajkovskij podle dlouho živené oficiální verze vypil z nedbalosti sklenici nepřevařené vody a dostal cholery. Nová fakta však svědčí o tom, že si k odchodu ze světa pomohl sám. Není náhodou, že jeho poslední symfonie zvaná Patetická měla premiéru 28. října roku 1893 a 6. listopadu téhož roku Čajkovskij zemřel.

Z jeho díla žije všech 6 skvělých symfonií, Klavírní koncert č. 1 b moll, Houslový koncert D dur, Variace na rokokové téma pro violoncello a orchestr, Italské capriccio, Serenáda pro smyčce, přede hry (1812, Romeo a Julie), balety (Labutí jezero, Louskáček a Šípková Růženka), opery (Evžen Oněgin, Piková dáma) a celá řada dalších kompozic.

Čajkovskij byl přátelsky přijat i v Praze (osobně si rozuměl zejména s Antonínem Dvořákem), kde si po druhém koncertě zapsal do deníku: „minuta absolutního štěstí.“ Český skladatel Josef Bohuslav Foerster ve své autobiografické vzpomínkové knize Co život dal vypráví: „Čajkovskij byl z umělců, kteří jako náš Smetana a Dvořák vycházejí z melodie. Tušíte, proč tolik miloval Mozarta? Melodický nápad je mu základem i v nejrozsáhlejších skladbách... Proto miluji dnes Čajkovského takového, jakým byl, a jeho skladby

se všemi vzácnými přednostmi i mizejícími nedokonalostmi, jež má každé lidské dílo.“

Roční doby op. 37 je nejslavnější Čajkovského klavírní cyklus, který vznikl v letech 1875–1876. Dvanáct drobných skladeb je inspirováno ruským hudebním folklórem, jakož i stylizací společenských tanců. Podle vyprávění ruského hudebního kritika Nikolaje Dmitrijeviče Kaškina mělo dílo poměrně kuriózní zrod: jakýsi petrohradský nakladatel hodlal měsíčně vydávat po jednom sešitu klavírních skladeb. Požádal také Čajkovského o pravidelnou spolupráci a navrhl mu, aby pro něj každý měsíc napsal jeden kousek, jenž by vystihoval charakter toho kterého ročního období. Čajkovskij přislíbil, ale brzy ztratil o věc zájem. Pokaždé, když se už blížil termín odeslání nové skladby, musel zasáhnout jeho sluha. Ráno prý přistoupil k loži skladatele a hlásil: „Petře Iljiči, už je snad nejvyšší čas, aby se myslilo na zásilku do Petrohradu.“ Na ta slova vždy Čajkovskij vyskočil z postele, usedl ke stolku a v krátké chvíli byla příslušná skladba hotova.

Tak vznikl roku 1875 po chvilkách celý cyklus. Tento unikátní způsob práce není na této kompozici nijak patrný. Nádherný hudební zvěrokruh vyniká jednotnou koncepcí a velikou čistotou ve zpracování. Dílo tvoří dvanáct skladeb, z nichž každá nese dvojici názvů: Leden – U krbu,

Únor – Masopust, Březen – Píseň skřivánka, Duben – Sněženka, Květen – Bílé noci, Červen – Barkarola, Červenec – Píseň žence, Srpen – Žně, Září – Hon, Říjen – Podzimní píseň, Listopad – Na trojce, Prosinec – Vánoce.

Typická skladatelova nostalgie, ale i humor a radostná poloha, křehkost a barvitá představitivost jsou zde neobyčejně výstižně vyjádřeny. Čajkovskij sice vyšel z Rubinsteinova, Chopina, Liszta, Schumanna a Mendelssohna, ale ve svých vrcholných klavírních skladbách vytvořil díla zcela zvláštní sugesce, přitažlivosti a hodnoty. Právě jeho nostalgická romantičnost, nazíraná dalšími generacemi jako mondéní, se z dnešního úhlu pohledu, osvíceného vědomím jeho tragického životního údělu, jeví jako umělecky jedinečné svědectví o syntéze ruské tradice s evropskou klasičností, jako doklad nezlomnosti ušlechtilé lidské duše.

Franz Schubert (1797–1828) se narodil na předměstí Vídně jako dvanácté dítě učitele Franze Theodora Schuberta. Otec skladatele však pocházel z Moravy: až budete někdy projíždět obcí Malá Morava, všimněte si nenápadné odbočky na vesničku s názvem Vysoká. Právě zde hájil skladatelův děd svého času sedláky proti kolštejské vrchnosti a dal postavit u cesty mezi Novou Vsí a Vysokými Žibřovicemi barokní sochu Krista. Ve Vysoké iniciativou čes-

ko-rakouské nadace vznikl památník věnovaný slavnému skladateli a jeho předkům. To jsme ale trochu odbočili od samotného Schuberta a jeho kratičké, leč plodné životní pouti a osobnosti. Byl povahy veselé a není známo, že by o něm někdo vyřkl nebo napsal jedině nevlídné slovo. Podobně jako Bedřich Smetana byl Schubert malé postavy: měřil okolo 150 cm a své brýle nesundával ani na spaní. Skládal procítěnou, vášnivou i bezstarostně uvolněnou hudbu a zbožňoval Wolfganga Amadea Mozarta. Ačkoliv toužil po rodině, žil bohémským životem a nakazil se syfiliidou, která přispěla k jeho předčasné smrti.

Dožil se pouhých jedenatřiceti let, přesto stačil napsat přes 600 písní, 15 smyčcových kvartetů, 8 symfonií (nejlepší jsou 4., 5., 7. a slavná 8. zvaná Nedokončená), 7 mší, stovky klavírních skladeb a mnoho dalších děl. V písňové tvorbě je považován za nedostižného mistra a jeho schopnost hudebně vystihnout básnickou představu byla a je ojedinělá. Vrcholné jsou cykly *Spanilá mlynářka* a *Zimní cesta*, která má silně autobiografický ráz. Někdy se Schubertovi říká „poutník“, to podle jedné z jeho nejslavnějších písní *Der Wanderer*, která obsahuje prorocký citát: „Štěstí je tam, kde nejsem já.“

Tvorbě Franze Schuberta dominuje píseň, která je hlasem vyvěrajícím z jeho nitra. Z ní vychází zpěvnost dalších ko-

morních děl včetně písňového charakteru většiny témat jeho sonát pro klavír. Klavírní sonáta č. 5 a moll D 537 vznikla v březnu roku 1817. Tvoří ji tři věty s tempovým označením Allegro, ma non troppo (živě, ale ne příliš rychle), Allegretto quasi andantino a Allegro vivace. První z nich je komponována v sonátové formě. V její expozici Schubert uvádí dvě kontrastní hudební myšlenky. Hlavní téma v a moll se okamžitě zapíše do paměti svou rytmicky výraznou hlavou s příznačným synkopováním. Od dramatického výrazu Schubertova hudba spěje k romantické lyričnosti vedlejší hudební myšlenky. V provedení skladatel pracuje s oběma melodiemi a staví je do nových rytmických (krácením) i harmonických (modulacemi) kontextů. Allegretto quasi andantino přináší rozverně pětidílné rondo, které je v zásadě elegantní, hravé a nekonfliktní. Jeho svěžest je umocněna živějším osminovým pohybem. Střední díl ronda nabízí zajímavou, zachmuřenou hudbu, která se melodicky vzpíná do výše. Její napínavost je gradována staccato akordy levé ruky a ostrou, bezmála pochodovou rytmizací v pravé ruce. Allegro vivace třetí věty začíná vzestupnou řadou stupnice a moll, která je několikrát zopakována. Zvučomalebný úvod věty je přerušen nástupem hlavní melodické oblasti, která nese obrysy sonátové formy, ovšem bez evolučního provedení. Schubertův naturel se obratně

vyhýbal komplikovanější tematické práci, více hleděl ke zvukovému půvabu, kráse témat, k srdečnosti a upřímnosti sdělení.

Klavírní sonáta č. 15 A dur D 664 vznikla v rozmezí let 1819–1825, přesnější informace o jejím vzniku nejsou známy. Vstupní Allegro moderato vyrůstá z hebce pružného hlavního tématu, které se v průběhu věty objeví ještě mnohokrát. I druhé vedlejší téma jako by vyrůstalo z něhy a jakési neposkvrněné čistoty této hudby zalité sluncem, v níž není stopy po stínu. Andante druhé věty působí svou sugestivní silou jako plynoucí fantazie Schubertovy duše. Variační rozvíjení je zde důležitým stylizačním faktorem, v němž skladatel dospěl díky své svobodné, nekomplikované povaze k novým barvám. Allegro finální věty je grandiózním rondem, které je stříženo velkolepě v čtelných pasážích a běžích, jež doprovázejí takřka infantilně sladké téma. Tuto křehce osobní hudbu však nemůžeme vnímat jako něco naivního. Skladatelská práce je svědectvím naprosto jasné Schubertovy představy o hudebním tvaru, nadto napsat delikátně jemnou melodii, která dokáže pohladit na duši, a přesto mít výrazné umělecké kvality, dokážou jen ti nejlepší z nejlepších. Je jisté, že Franz Schubert patřil mezi ně.

Český klavírista Karel Hoffmeister o sonátách Franze Schu-

berta napsal: „Největší melodik, co kdy žil, vine k sobě své melodie, splývající často nad harmoniemi zcela nové, zasněné krásy; bloudí v dobrodružných modulacích fantasticky tóninami, tone ve zvuku, který přes veškerou zevní beznáročnost a přes svoji souvislost se slohem klasickým hraje mu často kouzelnými, mdlými barvami a měsíčními lesky opálu. Kdo chápete, co je fantazie a naivní inspirace uměleckému tvoření, budete nade vše milovat ta díla, přes všechny nedostatky, příliš očividné.“

A jak se na Schuberta dívali největší skladatelé dvacátého století? Igor Stravinskij se svou typickou výstižností vyprávěl Robertu Craftovi (americký dirigent a spisovatel): „Schubert je podle mého mínění hudebně daleko nejbohatší ze skladatelů, které jste jmenoval (Weber, Mendelssohn, Schumann, Chopin, pozn. autora)... Schubertův cit pro nejvzdálenější tonální příbuznosti, harmonická dovednost, jeho ohromná schopnost pro stavbu provedení, to vše může být srovnáno pouze s Beethovenem.“

Milan Bátor

Mezinárodní kariéru irského klavíristy **Barryho Douglase** odstartovalo vítězství v Mezinárodní Čajkovského klavírní soutěži v Moskvě v roce 1986. V současnosti jako umělecký ředitel souboru Camerata Ireland a festivalu Clan-

deboye se snaží udržovat irské hudební dědictví a zároveň se věnuje svému bohatému mezinárodnímu koncertnímu a recitálovému programu.

V posledních dvou sezónách hrál s významnými orchestry např. s London Symphony, St. Petersburg Philharmonic, Russian National, Vancouver Symphony, Oregon Symphony a Halle Orchestra. V premiéře uvedl s Birmingham Contemporary Music Group Čtvrtý klavírní koncert Kevina Volanse a u příležitosti 30. výročí svého vítězství v Moskvě zařadil do svého programu cyklus koncertů s RTE Orchestra v Dublinu a s Ulster Orchestra v Belfastu, během nichž byly uvedeny všechny Čajkovského klavírní koncerty.

K vrcholům dalších sezón patří jeho velké turné po Británii s Ruským státním symfonickým orchestrem, vystoupení s Barcelona Symphony nebo se symfonickými orchestry Vancouveru a Sydney. Pokračuje také jeho spolupráce s Borodin String Quartet. Jako jeden z nejžádanějších komorních hráčů se představil po celém světě od Wigmore Hall po Verbier festival nebo Zakázané město v Pekingu.

Již dříve koncertoval mj. s BBC Scottish Symphony Orchestra, London Symphony, Ruským národním orchestrem, Cincinnati Symphony, Singapore Symphony, Berlin Radio Symphony Orchestra, Staatskapelle Halle, Orchestre National de France, Seattle Symphony, Melbourne Symphony

Orchestra, Royal Liverpool Philharmonic a orchestry Hong Kongu.

Má exkluzivní smlouvu s nahrávací společností Chandos. Nedávno dokončil nahrávku kompletního Brahmsova díla pro sólový klavír. Jeho současný nahrávací projekt se zaměřuje na sólové klavírní skladby Franze Schuberta. V uplynulé sezóně se pak věnoval nahrávání Čajkovského sólové klavírní tvorby. Zajímá se také o irské lidové písně, které nově aranžuje. První CD Celtic Reflections bylo vydáno v září 2014 a v roce 2016 následovalo CD s názvem Celtic Airs.

V roce 1999 Douglas založil komorní orchestr Camerata Ireland z mladých nadějných hudebníků ze Severního Irska a Irska. S tímto orchestrem pravidelně cestuje po celém světě, na jaře roku 2018 navštívili i USA. K významným vystoupením uplynulých sezón patří debut Cameraty Ireland na BBC Proms v Londýně a uvedení světové premiéry kantáty „At Sixes and Sevens“, u příležitosti oslav toho, že se Derry-Londonderry stalo městem kultury 2013. V roce 2002 byl za svou činnost oceněn Řádem britského impéria.

OSTRAVA!!!

Moravskoslezský
kraj

MINISTERSTVO
KULTURY

ova.net

KRAJSKÁ HOSPODÁŘSKÁ KOMORA
MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE

PERA+

Leos Janáček
Ostrava Airport

VÍTKOVICELSTEEL

PREMIUM QUALITY
MIKROSVÍN
Mikulov

deník

Ostrava
Český rozhlas
FM 107.3

program
prostor nad hranicemi

POSITIV
BUSINESS & Style

HUDEBNÍ
ROZHLEDY

ostravan.cz
internetové deník o kulturu a umění

HARMONIE

om
HUDEBNÍ REVUE

HYPER
CUBE

srdečně
vás zveme
na koncert

Vášeň a cit

7. 2. 2019, 18 hodin

Dům kultury města Ostravy

R. Galliano: Opale Concerto pro akordeon
a smyčcový komorní orchestr

M. Rózsa: Koncert pro violoncello a orchestr op. 32

Z. Fibich: Symfonie č. 3 e moll op. 53

Anežka Štenclová – akordeon, Paulína Glacová – violoncello,
Janáčkova filharmonie Ostrava, Marek Štílec – dirigent

A close-up portrait of Barry Douglas, a man with long, wavy, light-colored hair and a slight beard. He is wearing a dark suit jacket over a white shirt and a dark tie. The background is a bright, out-of-focus yellow. The text is overlaid on the image in white on dark rectangular backgrounds.

barry
douglas
klavír

4. 2. 2019, 19 hodin
Dům kultury města Ostravy